

Januari.

Kies het goede product. Het verschil tussen compost, meststoffen en potgronden.

Een mooie tuin is een werk van jaren. Niet alleen hebben planten jaren nodig om tot volle wasdom en uitbundige bloei te komen, ook als tuinier heb je tijd nodig om volop vertrouwd te raken met alle bewoners, hoeken en kantjes van je tuin. Dan nog blijft je tuin ieder jaar evolueren, al is het door de steeds hoger wordende boom of het voorbijgevoerde seizoen.

Een tuin leeft en verandert, bloeit en groeit, en dat is er precies het aantrekkelijke aan.

Je tuin bestaat in hoofdzaak uit grond en de planten die erop groeien. We vergeten dus even de dieren op, rond en boven de bodem. Op onze trouwe viervoeter na is hun aanwezigheid immers vooral het gevolg van wat met de bodem en de planten doen.

Planten zijn voor licht en lucht aangewezen op wat boven de grond plaatsvindt. De wortels van de plant halen lucht, maar ook drinken (water) en eten (mineralen) uit de bodem. Is er een tekort aan één van deze elementen (of omgekeerd een teveel) dan worden de planten eerst ziek en sterven ze af. In een te natte bodem, vinden wortels onvoldoende lucht en treedt er snel rot op. In een te harde bodem kan het water amper doordringen en ondervinden planten waterstress.

Ook in een tuinbodem moet er dus een goed evenwicht zijn tussen lucht, water en vaste deeltjes. Lucht vind je in de bodem vooral in de grote macroporiën tussen de bodemdeeltjes, waar het water gemakkelijk in wegstroomt. Water blijft hangen in de fijne gangetjes en openingen, de microporiën. Een zandgrond heeft veel macroporiën en dus vinden planten er voldoende zuurstof maar vaak onvoldoende water. Ook voedingsstoffen worden snel uit zandgrond uitgespoeld. Zwaardere gronden, zoals leem en klei, hebben dan overwegend microporiën.. Het overtollige water in deze gronden stroomt moeilijk weg. Plantenwortels hebben het in deze omstandigheden vaak moeilijk. De grond is zwaar bij nat weer en hard bij droog weer.

Het toevoegen van humus verbetert het evenwicht tussen grote en kleine poriën in een bodem. Dit is de rol van een bodemverbeteraar zoals compost. De belangrijkste werking van compost is het geven van een goede structuur aan de bodem waardoor planten in gezonde omstandigheden kunnen groeien. Een bodemverbeteraar zoals compost stimuleert ook het bodemleven (b.v. wormen) dat op zijn beurt eveneens zorgt voor een luchtiger en gezondere bodem. Een gezonde, vruchtbare grond herken je aan de typisch mooie, donkere kleur.

Nadat het evenwicht in de bodem teruggevonden is, moet ook gedacht worden aan voedingsstoffen voor de planten. Dit is de functie van meststoffen. Meststoffen hebben enkel zin als eerst het evenwicht in de bodem hersteld wordt. Een bodem met een evenwichtige structuur zal voedingsstoffen beter vast houden en uitspoeling ervan voorkomen. Ook bodemverbeteraars zoals compost bevatten in beperkte mate voedingsstoffen en kunnen dus als basisbemesting dienen. Let

op: planten die door overmatig gebruik van meststoffen te snel groeien zonder dat de bodem is aangepast, zijn gemakkelijker vatbaar voor ziekten. Zo kom je snel in een spiraal van voortdurende toediening van afwisselend meststoffen en bestrijdingsmiddelen. Je planten worden patiënt op de afdeling intensieve zorgen.

Bodemverbeteraars en meststoffen moeten aan een tuingrond toegevoegd worden. Potgronden zijn een bodem op zich. Ze worden gebruikt als vulling van bloembakken en terraspotten. Het uitstrooien van potgrond in een tuin heeft weinig zin. Je gebruikt daarvoor beter een echte bodemverbeteraar, of als de nadruk ligt op voedingsstoffen, een meststof. Afhankelijk van het type potgrond dat je gebruikt, kan het nuttig zijn vooraf toch nog wat bodemverbeteraar of meststoffen toe te dienen.

Februari:

Aanleg van de tuin

Een nieuw gazon aanleggen doe je best in de herfst of in de lente.

Bij de (her)aanleg van een tuin krijg je een unieke kans om meteen ook de bodem eens goed onder handen te nemen. Problemen met een te harde, te arme of te droge grond kunnen door bodemverbetering aangepakt worden. Eenmaal het gazon er ligt, de haag geplant en de bomen op hun plaats, kan je de grond enkel van bovenuit nog bijwerken. Voor een grondige gezondheidskuur is het dan te laat.

Bij een bodemverbetering worden 750 à 1500 kg compost (of 1 tot 2 m³) per are in de bovenste bodemlagen ingewerkt, meestal met een grondfrees. De tuingrond krijgt hiermee een basis aan organische stof waardoor een goede structuur voor twintig jaar verzekerd is.

De compost kan hiervoor met een vrachtwagen thuis geleverd worden. Voor een kleinere tuin kan je de compost ook zelf met aanhangwagen ophalen. Met een kruiwagen verdeel je de compost in hoopjes over de aan te leggen tuin. Met een hark kan je ten slotte de hoopjes over het ganse tuinoppervlak uitspreiden vooraleer ze in te werken. Verwijder zeker ook alle onkruiden en onkruidwortels. Door in kleine pasjes stevig over de grond te lopen, kan je de bodem extra aandrukken en eventuele luchtzakken verwijderen. Bij grotere terreinen werk je best met een rol. Voor een ideaal zaaibed herhaal je het harken en stappen (of rollen) enkele malen in verschillende looprichtingen. Als afwerking kan je het zaaibed een laatste keer licht harken. Het terrein is nu klaar voor het zaaien.

Het is van groot belang een zaadmengsel te gebruiken dat aangepast is aan de grondsoort en aan het toekomstige gebruik van het gazon. Er zijn speciale zaadmengsels voor schaduwtuinen of voor tuinen met een intensief gebruik. Een mengsel met twee of drie soorten, of ten minste twee of drie variëteiten van hetzelfde gras, verhoogt de tolerantie van je gazon voor hitte, droogte en plagen. De mengsels met raaigras leveren over het algemeen sterk gras. De mengsel zonder raaigras zijn meer geschikt voor decoratieve (maar fragielere) gazons. Een recente, interessante ontwikkeling zijn de grasmengsels met traag groeiende grassoorten. Hierdoor kan je flink op het aantal maaibeurten besparen. Deze grassen vragen eveneens minder bemesting en verminderen de berg grasmaaisel op je composthoop (of in je afvalcontainer).

Het gras moet gelijkmatig (35-70 gram per m²) worden gezaaid in de ondiepe voortjes die door de hark zijn achtergelaten. Wie te weinig zaad gebruikt, zal een te dun gazon krijgen. Ben je te kwistig met het zaad, dan zullen de zaailingen elkaar verstikken. Bereken de oppervlakte van het hele zaaibed en weeg dan de benodigde hoeveelheid zaad af. Verdeel vervolgens het zaad in twee gelijke porties en zaai de ene helft in door in de lengterichting over het zaaibed te lopen en de andere helft in de breedte. Je kan natuurlijk ook het terrein met behulp van paaltjes en touwen in

gelijke stukken verdelen en in elk deel de juiste hoeveelheid zaad zaaien. Beide methoden zijn geschikt om gelijkmatig te zaaien.

Hark het zaad vervolgens licht in de bovenste grondlaag. Na 7 à 10 dagen zal het zaad ontkiemen en kan je de zaailingen zien opschieten. Door nu voorzichtig te gaan walsen, kan je verhinderen dat de kleine kiemplantjes de grond oplichten. Gebruik een lichte tuinwals, bij voorkeur bij droog weer. Je wacht ook best tot de gekiemde grasplantjes minstens 5 cm groot zijn.

Het gras wordt voor de eerste maal gemaaid wanneer het ongeveer 7 cm hoog staat. Een maaier met scherp mes is essentieel. Stel de maaier in zodat ongeveer 2,5 cm van het gras wordt afgemaaid. Dit zal de graszaailingen doen uitstoelen (dwz dat ze aan de grond zijloten krijgen). Ook nadien maai je het gras best niet korter dan 4 cm. Als je het gras korter maait, zal de zon gemakkelijker doordringen tot op de bodem. De bodem zal dan gemakkelijker uitdrogen en verharderen, waardoor ook de grasplantjes het bij droogte sneller moeilijk zullen krijgen.

Begin niet met gieten als je geen kans ziet om die gietbeurten vol te houden. Vaak weinig water geven maakt gras alleen vatbaarder voor droogte doordat het de vorming van korte wortels stimuleert. Als het toch een tijdje droog blijft, geef je beter één maal grondig water dan vele keren een klein beetje. Begiet daarom het gras (of laat een sproeier werken) tot het water begint weg te stromen. Wacht vervolgens een uur om het water diep te laten doordringen en herbegint met gieten tot opnieuw het water begint weg te stromen.

Maart: Mooie en gezonde rozen

Rozen houden van zon, wind, water en een vruchtbare grond. Plant je rozen op de verkeerde plaats, dan worden ze veel vatbaarder voor ziekten en luizen, en verliezen ze veel van hun charme. Ziekten kan je ook voorkomen door te kiezen voor ziektebestendige rassen, zoals botanische rozen, Meidilandrozen of Muskushybriden.

Rozen eisen bovenal een goede grond: niet te nat, maar ook niet te droog, goed doorlatend en rijk aan voedingsstoffen. Wie rozen graag in potten zet, mag daarom 30 % compost aan het potmengsel toevoegen. In perken plant je rozen met blote wortel met de entplaats 5cm diep onder de grond in een voldoende ruime plantput. Het gunstigste moment om rozen te planten is voor de winter, al kan het tot in maart. Rozen die in potten worden verkocht, kan je het hele jaar planten. De plantput maak je tweemaal zo diep en breed als het wortelgestel van de rozenstruik. Het is aan te raden de plantput te verrijken met compost, aan een dosis van maximum 1/4 van het plantputvolume. Na de voorjaars snoei wordt de bodem in rozenperken jaarlijks opnieuw met een flinke laag compost bedekt. Dit dekt de grond af en verhindert het onkruid om te kiemen. De compost houdt de bodem ook vochtiger in droge periode en brengt meteen de nodige voedingsstoffen aan. Na de eerste bloei kan opnieuw wat compost of organische meststof toegediend worden. Bemest niet te veel en zeker niet op het einde van de zomer. Snelgroeierende, dunne twijgjes zijn vatbaarder voor ziektes en luizen, en voor de winterkou.

Ziekten en luizen zijn ook op andere manieren aan te pakken. Bevorder het aantal vogels in de tuin door het planten van hagen of door nestkastjes op te hangen. Leg gladde platte keien tussen de rozen, zodat oorwormen overdag kunnen schuilen en 's nachts de luis van de rozen kunnen halen. Door een harde waterstraal vallen de luizen van de knoppen af (luizen kunnen niet omhoog klimmen). Het doodknippen van enkele luizen op de roos en het verspreiden van de lijkjesgeur door zelf onaangestaste knoppen met je vingers aan te raken, zou eveneens effectief werken.

De meest voorkomende schimmels op rozen zijn meeldauw en sterroetdauw. Meeldauw legt een witte waas over de bladeren. Sterroetdauw veroorzaakt zwarte plekken op het blad, dat daarna geel wordt en afvalt. Beide kunnen vooral voorkomen worden door een luchtige (winderige) standplaats te kiezen en door zoveel mogelijk aan de voet van de plant te begieten. Verder is het van belang aangetast blad te verwijderen.

Uitgebloeide knoppen verwijder je best snel om nieuwe knopvorming te bespoedigen. Tegen het einde van de zomer kan je de rozen wel laten staan. Verschillende rozen ontwikkelen prachtige bottels die je tuin een winterlang van kleur zullen voorzien.

Rozenstruiken kan je voor de winter tegen strenge kou beschermen door tegen de voet van de plant een tien à vijftien cm compost te leggen.

April: Compost in bloembakken, potgrond, kamerplanten

Eenmaal de nachten vorstvrij zijn, kunnen de bloembakken opnieuw de vensterbank op en verschijnen de potten op het terras. Net als bij de teelt in volle grond vormt ook bij de teelt in potten de grond de basis voor het succes.

Traditioneel bestaan potgronden uit verschillende soorten turf en veen. In de professionele tuinbouw heeft turf vele voordelen, voor de amateur-tuinier zijn er echter ook nadelen aan verbonden. Een typisch kenmerk van een turfpotgrond is bijvoorbeeld de krimp ervan bij uitdroging. Geef je een paar dagen lang geen water, dan wordt de potgrond erg moeilijk opnieuw vochtig en stroomt alle water langs de zijanten van de pot naar beneden.

Verschillende nadelen van turfpotgronden kan je oplossen door, naast wat zand, een kwart tot een derde compost aan de potgrond toe te voegen. Je kan ook volledig eigen potgronden maken door vier delen tuingrond, evenveel delen compost en twee delen zand te mengen. Compost biedt als voordeel dat het de potgrond een goede structuur geeft waarin de wortels zowel water, voedingsstoffen als lucht vinden. Het is een traagwerkende meststof en zal gedurende het hele groeiseizoen langzaam voedingsstoffen afgeven. Compost geeft de potten bovendien wat extra gewicht waardoor ze bij sterke wind minder gemakkelijk omwaaien.

Planten die veel voedingsstoffen nodig hebben, moeten ook tijdens het groeiseizoen bijbemest worden. Het is een goede gewoonte om tijdens de zomer wekelijks wat extra voeding te geven. Je kan hiervoor regelmatig een schepje compost toevoegen aan de potgrond, maar op deze wijze zal je pot snel overlopen. Als alternatief kan je de voedingsstoffen oplossen in water. Gewoon een flinke schep compost in een emmer water, even roeren en het grijs-bruine gietwater is klaar. Je kan ook een aftreksel maken van brandnetels, dat na enkele dagen een heel stikstofrijk (maar weinig fris geurend) vocht levert.

Het gebruik van compost beperkt zich trouwens niet alleen tot terrasplanten of bloembakken. Ook kamerplanten genieten ten volle van een extra schep compost in de potgrond, of van een compost-aftreksel als plantenvoeding.

Mei: Groenten vragen compost

De belangrijkste rol van compost in een moestuin is het verhogen van het humusgehalte in de bodem. Planten hebben immers niet voldoende aan stikstof, fosfor en kali; eerst en vooral moeten ze wortel kunnen schieten in een bodem waar ze een goed evenwicht vinden tussen lucht, water en vaste stof. De structuur van de bodem is hierbij van groot belang.

Een te dichte structuur met harde kluiten, zoals vaak in leem- en kleibodems voorkomt, is moeilijk doordringbaar voor wortels. Bovendien blijven deze gronden vaak nat waardoor de wortels een tekort krijgen aan zuurstof. Bodems met een te losse structuur, zoals zandbodems, houden dan weer te weinig water vast waardoor planten erg vatbaar zijn voor droogteperiodes.

De ideale structuur voor de moestuin is de kruimelstructuur, waarbij de grond samengehouden wordt in zachte, kruimelige bodemaggregaten. Binnen en rond de kruimels is er voldoende plaats voor zowel kleine als grote poriën, waardoor plantenwortels rond zich een goed evenwicht kennen van lucht en water. Humus heeft een zeer belangrijke rol in de vorming van de kruimelstructuur. Voldoende organische stof, via toediening van compost, is daarom in een moestuin van groot belang.

Een hoog humusgehalte heeft ook andere voordelen. Tijdens een regenbui zal de bodem veel minder gemakkelijk dichtslaan door slagregen of wegvloeien. Een donkere bodem met veel humus zal sneller opwarmen in het voorjaar. Bodems met veel humus kunnen langer water en voedingsstoffen vasthouden, waardoor er minder voor de planten verloren gaat.

Compost wordt geproduceerd op basis van plantaardig materiaal. Als gevolg hiervan bevat compost ook alle elementen die door de planten uit bodem en lucht zijn opgenomen.

De levende plant neemt eerst en vooral koolstof op uit de lucht via fotosynthese. Deze koolstof wordt gebruikt voor de opbouw van de plant. Na het afsterven komt deze koolstof in de compost terecht en ligt ze aan de basis van het hoge organische stof gehalte van compost.

Planten nemen ook kalk, kalium, stikstof, fosfor en sporenelementen op uit de bodem, waardoor deze verschillende voedingsstoffen ook in compost geconcentreerd zijn. Compost vormt daarom ook een zeer geschikte basisbemesting voor de moestuin. De meeste voedingsstoffen uit compost komen bovendien langzaam vrij, waardoor compost een langdurende werking heeft. Ook voor de serre is compost uitermate geschikt als basisbemesting.

Indien er in de lente enkel een oppervlakkige bodembewerking plaatsvindt, wordt compost best in het najaar toegediend. De compost kan een hele winter lang inwerken op de bodem en er zich, via het bodemleven en de neerslag, langzaam mee vermengen. Op deze manier gebruikt, heeft compost ook een onkruidwerende werking.

Wordt er in het voorjaar toch gespit, dan dien je de compost best op dat ogenblik toe. Gewassen zoals kolen, pompoenen en tomaten houden van bodems met veel organische stof. Bij deze gewassen kan je gemakkelijk 300 tot 500 kilogram compost per are gebruiken (een kruitwagen

bevat ongeveer vijftig kilogram). Bladgroenten, selder, prei en aardbei hebben voldoende met de helft, terwijl voor peulvruchten en wortelgewassen best een jaartje wordt overgeslagen. Leemgrond vraagt gemiddeld iets meer compost, zandgronden iets minder. Is de bodem in de moestuin arm aan organische stof of is er een slechte bodemstructuur, dan kan je in de eerste jaren dosissen tot 600 kg per are toepassen.

Zeker bladgewassen en aardbei zijn, net zoals voor verse stalmest, gevoelig voor het inwerken van jonge compost. Gebruik daarom in de moestuin enkel goed uitgerijpte kwaliteitscompost. Compost die gratis wordt meegegeven is vaak van minder goede kwaliteit.

Juni: Fruit met compo(s)t.

In tegenstelling tot groenten, hebben de meeste fruitsoorten een lage behoefte aan voedingsstoffen. In het voorjaar zijn er voedingsstoffen nodig voor scheutgroei en vruchtzetting. Teveel meststoffen verhogen echter de kans op rui (het vallen van onrijpe vruchten) en op wilde scheutgroei. Ook in de zomer kan een overschot aan meststoffen nadelig werken voor het vormen van de knoppen en voor de rijping, kleuring en kwaliteit van het fruit.

Net zoals rozen blijken veel fruitbomen gevoelig voor ziekten en parasieten. Opnieuw ligt de sleutel van het succes in de keuze van een juiste standplaats (zonnig en niet te winderig), een geschikte variëteit en een juiste zorg voor de bodem. Wie de gifspuit en veel zorgen wil mijden, kiest best voor oude of resistente fruitrassen. De bewaarbaarheid van het fruit is misschien iets minder, de smaak des te beter.

Fruitbomen gedijen het best op een humusrijke, goed bemeste en niet te zure bodem. Kersen stellen de hoogste eisen aan de bodem, pruimen zijn sneller tevreden. Zeker op zware leem- en kleigronden en op zandgronden kan best, voor het planten, flink wat humus worden toegevoegd onder de vorm van compost. Voor hoogstamfruitbomen maakt men plantputten van 40 cm diepte met een diameter van 1 tot 1,5 meter. Te diepe putten veroorzaken verzakkingen. Uitgerafelde of gekwetste wortels worden met een scherpe snoeischaar verwijderd, waardoor de vorming van jonge en nieuwe zuighaartjes bevorderd wordt.

Na het planten mag rond de stam wat compost of stalmest worden uitgestrooid. Ook in de daaropvolgende jaren kan in de herfst rond de stam compost worden gestrooid.

Voor laagstambomen is het belangrijk dat bij het planten de oculatieplaats (waar de bovenstam op de onderstam is geënt) minstens 10cm boven de grond uitsteekt, zoniet is er het risico dat de bovenstam zelf rechtstreeks wortels zal gaan vormen. Het is best om direct bij het planten een boompaal te zetten. De paal moet aan de windzijde van de boom staan, in de meeste tuinen is dat de zuidwestkant.

Tijdens de eerste jaren hou je best een cirkel van ongeveer 1 meter diameter rond de stam gras- en onkruidvrij. Bij hoogstammen is een boomcirkel na enkele jaren niet langer noodzakelijk. Laagstammen die gekweekt worden op zwakgroeiende onderstammen, hebben wel sneller last van de concurrentie van een onderbegroeiing. Je kan onderbegroeiing grotendeels uitschakelen door de nodige oppervlakte af te dekken met grove compost of grasmaaisel. Een mulchlaag van compost absorbeert bovendien in de lentemaanden voldoende warmte tijdens de dag, waardoor het risico op bloesemschade door nachtvorst verkleint. Mulchlagen opgebouwd uit droger en lichter gekleurd materiaal worden in de lentemaanden best vermeden.

Juli: Een vruchtbaar laagje in de borders

In elke tuin, hoe klein ook, is er wel een plekje voor wat bloeiende planten. Je kan er een mooie en vlindervriendelijke border mee maken die niet veel plaats vergt. De border komt het best tot zijn recht als overgang van laag naar hoog. In de kleine tuin kan dat zijn als overgang van gazon of pad naar een begroeide muur of haag. In de grotere tuin kan hij de overgang vormen tussen gazon en struikenmassief.

Ook in de border moet rekening worden gehouden met de natuurlijke standplaats van de planten. Kijk bij aankoop nauwkeurig of het plantje eerder geschikt is voor zonnige plaatsen of voor schaduwplekjes. Planten die niet op de geschikte plaats staan, zullen onverbiddelijk ziek worden, verdrogen of weggedrukt worden.

Kies indien mogelijk ook voor planten met een min of meer gelijke groeikracht en plant de laagste soorten vooraan, de hoogste achteraan.

Jaarlijks dient een border tot twee maal te worden gemulcht. Compost is hiervoor uitermate geschikt. In de herfst houdt de mulchlaag de zomerwarmte in de grond en vormt ze een isolerende laag tegen de winterkou. Compost verbetert de bodemstructuur en geeft voedsel aan het bodemleven.

Mulchen in de lente en de voorzomer geeft de border een basisbemesting en helpt de grond vocht en voedingsstoffen vast te houden. Ook visueel zorgt compost voor een mooie, zwarte laag onder je vaste of eenjarige planten. In de eerste maanden vermindert de mulchlaag bovendien ook de onkruidgroei. Een laagje van enkele centimeters dik zal volstaan.

Augustus. Een vitaminekuur voor de tuin.

Augustus blijkt in de praktijk vaak de maand waarop planten in de tuin te lijden krijgen van plantenziekten of aantastingen door insecten. Door de droogte, vaak ook door overbemesting, worden planten vatbaarder voor ziekten.

Het plaatsen van planten op een geschikte standplaats, de keuze van een ziektebestendige variëteit en een gezonde bodem zijn drie belangrijke principes in het voorkomen van plantenziekten. Ziekten zijn vaak te wijten aan een te harde of te droge bodem. Door het gebruik van bodemverbeteraars zoals compost verhoog je het humusgehalte van de bodem en kan een bodem meer vocht opslaan om droge perioden te overbruggen.

Compost zorgt ook op een andere wijze voor een grotere ziekeresistentie van planten. De organische stof in de bodem vormt het voedsel voor een complex web van miljoenen bodemorganismen. Indien regelmatig compost wordt toegediend, krijgt het ecosysteem de kans om zich gedurende jaren op te bouwen.

Hoe meer leven in de bodem, hoe minder kans dat bestjes of schimmels die het op onze planten gemunt hebben, hun werk kunnen afmaken. In gronden met rijk bodemleven kennen deze organismen zelf veel vijanden. De regel is er "eten en gegeten worden". Grote populaties van één organisme worden zo onder controle gehouden.

Ook tijdens de productie van compost is er aandacht voor het voorkomen van plantenziektes. Om te vermijden dat plantenziektes zich door het gebruik van compost verder verspreiden, wordt de temperatuur gedurende het composteren meerdere weken boven de 60 °C gehouden.

Onkruidzaden, bacteriën, schimmels en wortelaaltjes in de groencompost worden op deze manier voor 100 % afgedood.

September: gras groeit niet zomaar.

Een gazon is een veldje van dicht opeen staande afzonderlijke grasplantjes. Gras wordt wetenschappelijk gerangschikt als een eenzaadlobbige, net zoals prei of lelie. Een kenmerk van eenzaadlobbigen is dat elk nieuw blad groeit vanuit de basis van de plant en niet vanuit de top. Vandaar dat je gazon zo goed bestand is tegen maaïen (het voortdurend aftoppen van de grasplantjes). Wordt het grasplantje te kort gemaaid, vlakbij de groeipunt, dan ondervindt het wel hinder.

Grassen hebben daarnaast de belangrijke eigenschap te kunnen uitstoelen. De knoppen die zich onderaan de plant bevinden, lopen uit net onder of boven het bodemoppervlak. Het uitstoelen wordt bevorderd door het maaïen van de plant. Gras groeit behalve in de hoogte dus ook in de breedte zodat er een dichte grasmat ontstaat.

Er bestaat niet één soort gras. In iedere grasmat komen meerdere soorten voor. Ze vullen mekaar aan, iedere soort met zijn specifieke eigenschappen. In perioden van droogte of extreme koude, op plekken die veel belopen worden of vaker gemaaid, in de schaduw van een muur of op een lagere vochtige zone van het gazon... telkens zullen één of meer soorten de overhand nemen terwijl de andere stand-by blijven. Het is dan ook logisch dat het graszaad dat je koopt, bestaat uit een mengsel van meerdere soorten. Veel voorkomende grassoorten zijn roodzwenkgras, gewoon struisgras, veldbeemdgras en Engels raaigras.

Zoals alle planten heeft ook gras voedsel nodig. Gras wortelt oppervlakkig, de grootste wortelmassa bevindt zich in de bovenste 10cm van de bodem. Voor een fris en groen gazon komt het er niet op aan het gras in de tuin zo snel mogelijk te laten groeien, wel om het gezond te houden. Een goede, luchtige bodem vol humus en bodemleven is hierin van cruciaal belang. Tuinbodems met veel humus drogen niet snel uit en laten het overtollige water snel in de bodem indringen.

De voedselvoorraad van de bodem en de beschikbaarheid ervan voor de planten is afhankelijk van het bodemtype. Zand houdt weinig voedsel vast, leem en kleibodems zijn daar beter in. Veel hangt opnieuw af van het humusgehalte in de bodem. Humus houdt voedingsstoffen vast om het dan volgens de behoefte van de plant weer vrij te geven.

Daalt de voedselreserve in de bodem en wordt ze niet opnieuw aangevuld dan zal het gras minder groen kleuren, groeikracht verliezen en stilaan het onderspit delven in de concurrentie met andere planten in het gazon. Sommige grassoorten (vooral de snelgroeiende) zijn hieraan erg gevoelig, andere minder.

Gras groeit het hele jaar door en heeft dus ook het hele jaar voedsel nodig. In de winter is dat verwaarloosbaar weinig, in het voorjaar en de zomer een stuk meer.

De behoefte aan voedsel is erg afhankelijk van de temperatuur. Vooral in het voorjaar kunnen een paar zonnige dagen je de indruk geven dat de grasgroei onstuitbaar in gang is geschoten en een

flinke dosis meststof nodig heeft. Wanneer dan enkele dagen later de temperatuur weer sterk daalt, stopt de grasgroei en spoelen de aangebrachte meststoffen met de regen uit. Gebruik daarom best traagwerkende en bij voorkeur organische meststoffen voor je gazon.

Het toedienen van compost zorgt zowel voor het instandhouden van de humuslaag als voor traag vrijkomende voedingsstoffen. Als jaarlijkse onderhoudsdosis wordt compost best in het najaar toegediend. Eventueel wordt het gazon te voren eerst nog eens geprikt of verlucht. Fijne compost, eventueel gemengd met zand, wordt daarna in kleine hoopjes op het gazon gelegd. Met een hark kan je vervolgens de compost over het gazon uitspreiden.

Enkele regenbuien verder zie je de compost nog amper. Na de winter zal de compost, mee door het bodemleven en de wormen, volledig in de grond zijn ingedrongen.

Oktober: Bloembollen: maak nu al werk van de lente.

Bloembollen die in het voorjaar zullen bloeien, worden in het najaar geplant. Het planten gebeurt best tussen einde september en november. De vroegstbloeienden (b.v. sneeuwklokje) moeten al voor half oktober de grond in. Plant geen bollen wanneer de vorst al in de grond zit of wanneer deze kletsnat is.

Hoe vroeger de bolletjes de grond in gaan, hoe sneller de wortelen en scheuten zullen ontwikkelen. In het begin van de herfst is het nog een beetje warm. Bolletjes die al wat uitgegroeid zijn, zijn beter bestand tegen vorst in de grond.

De belangrijkste eis van bolgewassen is een luchtige en snel opdrogende grond. In natte grond verstikken de bollen en rotten ze volledig weg. Bloembollen gedijen het best in een zwarte grond met veel humus. Zeker voor de vaste bolgewassen die niet jaarlijks uit de grond worden gehaald, is het goed doormengen van de bodem met een flinke dosis compost een aanrader.

Bolletjes mag je niet zonder meer de grond instoppen. Wie de putjes voor de plantenbollen met een te puntig voorwerp maakt, riskeert dat de onderkant van het bolletje (waar de wortels uit groeien) niet in contact komt met de bodem. Het beste is een echte bollenplanter te gebruiken. Deze zijn in twee typen verkrijgbaar: een bollenplanter waarbij de grond eruit getikt moet worden en de bollenplanter met een veermechanisme, waarbij de grond automatisch geleegd wordt.

Je kan natuurlijk ook een gewoon plantschopje gebruiken, maar dit heeft als nadeel dat maar zelden alle bollen op een zelfde hoogte geplant zullen worden. Wie een bolletje te diep plant, zal het zelfs nooit zien opduiken. Een algemene regel is dat je de bolletjes nooit dieper dan vier keer de dikte van het bolletje zelf mag planten. Hierop zijn er echter veel uitzonderingen, je goed informeren is noodzakelijk. Na het planten, leg je bovenop de bol opnieuw wat grove compost. Succes verzekerd.

November: planten van struiken en bomen.

Herfst en winter (buiten de vorstperiodes) zijn bij uitstek de seizoenen om nieuwe struiken of bomen in de tuin aan te planten. De planten zijn in rust waardoor ze bij het verplanten minder “gestoord” worden. Wortels hervatten daarnaast in de lente sneller de groei dan takken en bladeren, en moeten dus tijdig aangeplant worden.

Het grootste gevaar bij pas aangeplante bomen en struiken is watertekort en uitdroging. Pas als de wortels ver genoeg in de bodem zijn doorgedrongen, zal de struik volledig op eigen “voeten” kunnen staan. In tussentijd moeten we het de plant en haar wortels zo gemakkelijk mogelijk trachten maken. Dat kan door de grond in de plantput aan te rijken met ca. 20 % compost.

Compost zorgt voor een lossere bodem waar plantenwortels gemakkelijker doorheen dringen. Leem- en kleibodems kunnen vaak erg hard worden, waardoor (jonge) plantenwortels slechts heel moeilijk in de bodem kunnen dringen. Maak daarom de plantput meer dan groot genoeg. Een goede plantput moet minstens even breed zijn als de takken of kroon boven de grond. Meng de uitgegraven bodem heel grondig met compost (in de kruiwagen of op een karton). Plaats de plant in de plantput (eventueel ook een steun) en voeg er de aangerijkte bodem beetje bij beetje aan toe. Door tijdens het vullen van de put regelmatig een flinke scheut water in de put te gieten, kan je de bodem nauw bij de wortels laten aansluiten.

Zeker tijdens het eerste jaar hou je de bodem rond de struik of boom zoveel als mogelijk onbegroeid. Dat kan door er regelmatig houtsnippers of grasmaaisel rond te strooien. Door de toegevoegde compost blijft de bodem in de plantput langer vochtig en zal de struik zijn eerste zomer zonder problemen en met glans doorstaan. Compost bevat ook traagwerkende meststoffen waardoor de plant in de eerste levensjaren zeker is van voldoende voedingsstoffen. Eventueel kan je als basismeststof ook in de volgende jaren wat compost onder de boomkroon gooien. Zeker fruitbomen zullen dit extraatje met graagte ontvangen.

December – waarom compost zo milieuvriendelijk is.

Compost is alom gekend als een milieuvriendelijke grondstof. Is dit wel zo en om welke redenen? In deze op tuingebied rustige wintermaand zetten we de verschillende argumenten nog eens op een rijtje.

1. Compost is een recyclageproduct.

Door de selectieve inzameling en het composteren kan in Vlaanderen flink bespaard worden op het storten en verbranden van afval. In de tien jaren dat er in Vlaanderen al wordt gecomposteerd, werd er maar liefst 4 miljoen ton afval van het stort of uit de oven weggehouden. Hierdoor kon het aantal ovens en stortplaatsen in de voorbije jaren sterk beperkt worden.

Bovendien is de levende materie in groen- en GFT-afval veel te waardevol om zomaar in de vlammen te gooien. In bossen vormt het “groenafval” van afgevallen bladeren en takjes door afbraak van micro-organismen de typische vruchtbare humuslaag.

Bij compostering wordt dit natuurlijke proces nagebootst. De compost hieruit gewonnen, is net zoals de humus in bossen, een ideaal product om de bodem in evenwicht te brengen en gezond te maken.

2. Compost & broeikasgassen

Door het gebruik van fossiele brandstoffen zoals kolen, aardgas en stookolie neemt de concentratie aan koolzuurgas (CO_2) in onze atmosfeer jaar na jaar toe. De hogere concentratie koolzuurgas heeft als gevolg dat de aarde minder warmte verliest (broeikaseffect) waardoor de gemiddelde temperatuur jaar na jaar toeneemt.

Om het broeikasgas tegen te gaan moet er eerst en vooral minder brandstof gebruikt worden, en dient ook gezocht te worden naar mogelijkheden om koolstof te binden. Planten in tuinen, akkers of bossen slaan aanzienlijke hoeveelheden koolstof op. Door te gaan composteren in plaats van te verbranden, komt er eveneens minder koolstof in de lucht vrij. De koolstof in compost gebonden is zeer stabiel en wordt pas na tientallen jaren in de bodem langzaam afgebroken. Een dergelijke verhoging van het humusgehalte gaat dus eveneens het broeikaseffect tegen.

3. Compost vs chemische meststoffen en turf

De productie van compost is een relatief energiezuinig proces. De grondstoffen ervoor worden van op beperkte afstand aangevoerd, ook de afzet van compost gebeurt meestal binnen de regio. Op het gebruik van enkele machines na, is voor de productie van compost geen bijkomende energie nodig. Op enkele composteringsinstallaties levert het

composteringsproces integendeel warmte voor de bedrijfsgebouwen. Bij vergisting kan nog meer energie worden gewonnen.

De productie van chemische meststoffen daarentegen is een relatief energiebehoevend proces. De productie gebeurt meestal niet lokaal, zodat transport over lange afstand noodzakelijk is. Bij turf is dit nog meer uitgesproken. Turf wordt aangevoerd vanuit moerasgebieden in Scandinavië, de Baltische staten en Ierland. Bij het afgraven van turf worden volgens milieugroeperingen vaak kwetsbare natuurgebieden beschadigd.

Compost biedt in vele toepassingen een alternatief voor zowel chemische meststoffen als turf.

4. Compost stimuleert het ecosysteem

De natuur ontwikkelt zich niet alleen in ongerepte natuurgebieden, maar ook in parken, plantsoenen en tuinen rondom ons. Een groot stuk van het leven in tuinen speelt zich onder onze voeten af.

Een koffielepeltje grond bijvoorbeeld telt 100 miljoen tot 1 miljard bacteriën, samen goed voor ongeveer 100 tot 400 µg. Van zwammen en schimmelachtigen treffen we in ons lepeltje ongeveer 150 µg aan, naast 25 000 eencelligen (flagellaten, amoebes en ciliaten) en een dertigtal nematoden (dit zijn minieme wormpjes).

Op een vierkante meter grond treffen we in een gezonde bodem een duizendtal insecten (en andere geleedpotigen) en ruim 200 wormen aan. Al deze organismen vormen in de bodem een reusachtig voedselweb waarmee resten levend materiaal langzaam aan worden afgebroken tot stabiele humus in de bodem. Compost stimuleert dit voedselweb, door de toevoeging van zowel nieuw materiaal als bijkomende organismen.

Hoeveel compost heb je nodig?

Tuinaanleg (doorgedreven bodemverbetering met frees)

- *Schrale of zware grond*
2000 kg per are   X   ..... are   =   kg
- *Middelmatig vruchtbare grond*
1200 kg per are   X   ..... are   =   kg

Moestuin

- *Verhogen organische stofgehalte*
10 kg per m²   X   ..... m²   =   kg
- *Jaarlijkse onderhoudsbemesting*
5 kg per m²   X   ..... m²   =   kg

Bloemperken

- *Afdekken border (laagje van 1 à 2 cm tussen bloemen)*
3 kg per m²   X   ..... m²   =   kg

Fruitbomen, heesters en hagen

- *Bodemverbetering en basisbemesting rond de stam en onder de kroon*
5 kg per m²   X   ..... m²   =   kg

Gazon

- *Topdressing (fijn laagje compost in gras)*
2 kg per m²   X   ..... m²   =   kg

Totaal gewicht   =   kg

Totaal volume   ..... kg   /   700   =   m³